

Mandat for ekspertutvalg om håndtering av U-864 utenfor Fedje i Vestland fylke

1. Bakgrunn

Den tyske ubåten U-864 ble senket av den britiske ubåten HMS Venturer den 9. februar 1945, ca. 2 nautiske mil vest for øya Fedje i Vestland fylke. Ubåten var på vei fra Tyskland, via Norge, til Japan med krigsmateriell. Ifølge historiske dokumenter kan U-864 ha fraktet ca. 67 tonn metallisk kvikksølv (i væskeform), lagret i stålbeholdere i kjølen. Deler av denne lasten er spredt ut på sjøbunnen omkring vraket, og dette fører til utlekking av kvikksølv til vannmassene omkring.

Prøvetagninger av sjøbunnen inntil vrakseksjonene har vist høyere konsentrasjoner av kvikksølv sammenlignet med normal bakgrunnsforurensning, og det ble i 2004 igangsatt et utredningsprogram med målsetting om å utrede et egnet tiltak for å redusere risiko fra forurensningskilden. I arbeidet med valg av miljøtiltak er det tre alternativer som har vært vurdert: Tildekking, heving av last og heving av vrak og last. Hevingsalternativene innebærer også tildekking av sjøbunn for å håndtere kvikksølvforurensning som ikke lar seg fjerne i en hevingsoperasjon. Tildekking er det tiltaket som har vært vurdert å gi lavest risiko for spredning av kvikksølv.

Det er lokalt stor bekymring for konsekvensene av at kvikksølvet ikke blir fjernet, og ulike fagmiljøer hevder det er mulig å heve hele eller deler av lasten på en forsvarlig måte. I innstilling 13 (2018-2019) hadde transport- og kommunikasjonskomiteen på Stortinget følgende merknad til saken:

"Komitéen viser til at Kystverket anbefaler å tildekke U-864, og at regjeringen legger til grunn oppstart av dette arbeidet i 2019. Komitéen viser også til at det lokalt er stor bekymring for konsekvensene av at kvikksølvet ikke blir fjernet, og at det i noen fagmiljøer blir hevdet at det er mulig å heve hele eller deler av lasten, og at dette kan gjøres på en forsvarlig måte. Komitéen vil derfor be regjeringen vurdere om det har tilkommet ny informasjon eller ny teknologi som tilsier at heving av hele eller deler av lasten er miljømessig forsvarlig, før arbeidet med tildekking iverksettes."

Saken er godt belyst og utredet fra 2003 og fram til i dag. Sentrale dokumenter er Kystverkets konseptvalgutredning fra 2011 som er utarbeidet etter Finansdepartementets veiledere for KS-programmet, ekstern kvalitetssikring (KS1) av denne, utarbeidet av Metier og Møreforskning Molde AS i 2012, samt Kystverkets forprosjekt fra 2014. En oversikt over gjennomførte utredninger finnes på Samferdselsdepartementets og på Kystverkets hjemmesider:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/transport-og-kommunikasjon/kyst/u864/id525212/>
<https://kystverket.no/Beredskap/U-864/>

2. Oppdrag

Utvalget skal gi departementet en tilrådning om tiltak for håndtering av vraket av U-864, kvikksølvlasten og kvikksølvforurenset havbunn rundt vraket.

Utvalgets tilrådning skal inneholde en vurdering av følgende:

- Foreligger det ny informasjon etter Kystverkets konseptvalgutredning (2011) og forprosjekt (2014) som vil innebære en endring av vurderingene av miljørisiko på lang sikt for alternativene tildekking, heving av last og heving av vrak og last (med etterfølgende tildekking av gjenværende forurenset sjøbunn i begge hevingsalternativ)?
- Kan heving av last eller vrak og last gjennomføres med en lavere miljørisiko på kort sikt enn det Kystverket har vurdert i konseptvalgutredningen (2011) og i forprosjektet (2014)? Her skal utvalget vurdere konsepter fra de nevnte utredningene eller andre/nye alternativer som bl.a. er foreslått av fagmiljøer innenfor subsea. Det forutsettes videre at utvalget trekker inn og nyttiggjør seg kompetanse fra fagmiljø med «hands-on» erfaring fra offshoreindustrien, eksempelvis design og installasjon av plattformer, grunnundersøkelser, instrumentering, tildekking av sjøbunn og maritime løfteoperasjoner. Miljørisikoen må vurderes opp imot tildekkingsalternativet fra de ovenfor nevnte utredningene.
- Er Kystverkets anbefaling og rangering av miljøtiltak for håndtering av kvikksølvforurensingen dekkende for en sikker ivaretagelse av miljørisiko på kort og lang sikt?

Eksisterende utredningsarbeid skal legges til grunn i utvalgets vurderinger, men utredningene skal ikke være bindende eller begrensende for utvalgets arbeid. Utvalget kan innhente eksterne utredninger innenfor de økonomiske rammene for utvalgsarbeidet.

Minimumskravene til utredninger som fremkommer av punkt 2-1 i utredningsinstruksen må adresseres særskilt i vurderingene. Dette innebærer at utvalget må

- beskrive problemstillingen og formulere hva som skal oppnås
- utrede relevante tiltak
- kartlegge prinsipielle spørsmål
- beskrive forventede virkninger av det de tiltakene som vurderes for alle som berøres, herunder nytte- og kostnadsvirkninger
- begrunne anbefalte tiltak
- redegjøre for forutsetningene for at det anbefalte tiltaket skal få forventet effekt.

Den økonomiske rammen for utvalgets arbeid vil bli fastsatt særskilt.

Utvalget skal avgis sin rapport til Samferdselsdepartementet innen 1.11.2021.